herpy

GRODOR

Golden Mantella

Mantella aurantiaca

Mantella aurantiaca är en liten, klarorange groda på 20-26 mm som bara finns i några få små områden i östra Madagaskar. Den är dagaktiv, trivs i grupper och är inte svår att hålla när terrariet är svalt och fuktigt. Arten är hotad i naturen, så bara uppfödda djur bör komma i fråga.

Familj: Mantellidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**20-26 mm** nos-kloaklängd
Livslängd	**4-8 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Regnskog och våtmark**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fångenskap	**Inget** Uppfödda djur. Viltfångade djur kan behålla giftet länge
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**45 × 45 × 30 cm** L × B × H för 4 vuxna djur
Temperatur, dag	**20-23 °C**
Temperatur, natt	**16-18 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Valfritt** Fergusonzon 1
Föda	**Små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)**
Hålls	**I grupp**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Grodyngel i vatten**
Ägglägging	**På marken**
Könsmogen	**12-14 mån.**
Ägg per läggning	**12-30**
Kläckning	**2-12 dagar**
Larvtid	**42-98 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Alger/växter och färdigfoder**
Yngelvård	**Ingen**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
IUCN	**Starkt hotad (EN)**

Om arten

Mantella aurantiaca är en liten, kompakt groda med enfärgad gul, orange eller rödorange hud, kolsvarta ögon och ofta röda fält på benens insidor, som dock kan saknas hos uppfödda djur. Vuxna djur mäter 20-26 mm från nos till kloak, och stora honor kan nå omkring 30 mm. Benen är korta, och fingrar och tår har små vidhäftande skivor. Ungarna är bronsfärgade, gula eller bruna, ofta med ett mörkt X på ryggen, och får den orange vuxendräkten först 3-12 månader efter metamorfosen. Honorna är större och mer päronformade än hanarna, som är slankare, mer kantiga och har synliga lårkörtlar på insidan av låren.

Arten beskrevs av François Mocquard 1900 utifrån en enda hane på 21 mm. Artnamnet kommer av latinets aurantiacus, gyllene eller orange. Den hör till familjen Mantellidae, som bara finns på Madagaskar. Likheten med de amerikanska pilgiftsgrodorna är ett exempel på konvergent utveckling: varningsfärger, gift från födan och en liknande förökningsbiologi har uppstått var för sig.

I naturen är huden giftig för rovdjur. Grodan bildar inte giftet själv, utan tar upp alkaloider som pumiliotoxiner från små leddjur som kvalster och myror, precis som pilgiftsgrodorna. Uppfödda djur får inte de aktuella bytesdjuren och är inte giftiga. Hudgiftet är därför satt till milt för djur i naturen och ingen för djur i fångenskap. Vildfångade djur kan fortfarande bära gift, så tvätta alltid händerna efter kontakt.

Läs mer: Uppfödning av grodyngel Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Utbredning och livsmiljö

Mantella aurantiaca lever bara på Madagaskar, i tre skilda områden kring staden Moramanga i den östra delen av ön: kommunerna Beparasy och Ambohibary, våtmarken Torotorofotsy nordväst om Andasibe och området vid Ambakoana. Den är en höglandsart och finns omkring 900 m över havet.

Utbredningsområdet är extremt litet och ligger i ett område med stort tryck från människor. Arten står som starkt hotad (EN) på IUCN:s rödlista och har tidigare varit upptagen som akut hotad. Hoten är skogsavverkning, uppsplittring av livsmiljöerna och insamling för djurhandel.

> **Naturlig utbredning:** Madagaskar.

LIVSMILJÖ

Mantella aurantiaca lever i fuktig skog med skruvpalmer (*Pandanus*) och på mossbevuxna eller gräsbevuxna tuvor av växtrester som gränsar till små, grunda vattenhål och kärr som fylls under regntiden. Grodan rör sig ofta på solbelysta fläckar mellan växterna och jagar större delen av dagen. Klimatet är fuktigt och tempererat.

Livet följer årstiderna. Under vintermånaderna maj-oktober är grodorna i stort sett inaktiva och gömmer sig. När regnet kommer och det blir varmare dyker de fram, och hanarna söker sig ned till vattenhålen för att ropa och försvara revir. Mätningar av temperatur och luftfuktighet i livsmiljöerna är inte dokumenterade; siffrorna under skötsel bygger på erfarenheter från terrarier. Arten tål värme dåligt.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Mantella aurantiaca är liten men trivs bäst med gott om plats, eftersom hanarna är territoriella och slåss om lek- och foderplatser. Fyra vuxna djur behöver ett terrarium på minst 45 × 45 × 30 cm, och en grupp på sex till nio vuxna behöver minst 75 × 30 × 30 cm. Ju mer plats och ju fler synbarriärer, desto bättre.

Bygg upp botten med ett dräneringslager av lecakulor eller ärtsten, en bit nät och ovanpå fuktig sphagnum eller en jordblandning med kokosfibrer. Sprid löv över botten, och ge många gömslen som korkbark, rötter och kokosnötsgrottor. Växter kan sättas direkt i botten eller stå i krukor. Arten klättrar inte mycket men använder gärna låga grenar och växter. Ett nätlock och daglig sprutning ger en god balans mellan fukt och ventilation.

En enklare inredning med fuktigt hushållspapper eller ett tunt lager mossa gör det lättare att hålla koll på djuren, men då måste botten bytas ofta.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten

TEMPERATUR

På dagen hålls terrariet på 20-23 °C med ett fall till 16-18 °C på natten. Enstaka dagar utanför intervallet gör ingenting, men längre perioder med värme ger hälsoproblem. Över 27 °C stressas arten snabbt, långt lättare än många andra mantellor, så värme ska undvikas till varje pris.

Extra värme är sällan nödvändig i ett vardagsrum. Ställ terrariet svalt och utan direkt sol, och mät med en digital termometer nere vid botten. För avel läggs en sval och torr period på två till fyra månader in, då temperaturen sällan går över 22 °C (se Parning).

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Luftfuktigheten ska vara 70-100 %, men arten tål ett brett spann, så länge den alltid har tillgång till vatten. Spruta terrariet dagligen, kraftigt i varmt väder och mindre i kalla perioder. Låt ytan torka upp något mellan sprutningarna, och se till att luften byts, så att det inte uppstår stillastående luft och mögel.

Använd osmosvatten, regnvatten eller kranvatten behandlat mot klor, kloramin och tungmetaller. Veckor eller månader med torrare förhållanden följda av kraftig sprutning kan sätta igång lektiden.

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Det ska alltid finnas en låg vattenskål eller en låg vattendel i terrariet. Mantellor är dåliga simmare, så vattnet ska vara så lågt att grodorna lätt tar sig upp, och vattnet får inte fylla mycket av terrariet. Ett exakt djup är inte dokumenterat.

Använd regnvatten, osmosvatten eller kranvatten behandlat mot klor, kloramin och tungmetaller. Amfibier tar upp vatten och ämnen genom huden, så tvål, rengöringsmedel och handkräm får inte komma i närheten. Byt vattnet ofta och skrubba skålen med varmt vatten utan tvål.

LJUS OCH UVB

Ljuset är först och främst till för växterna. Ett behov av UVB är inte dokumenterat, men eftersom arten i naturen är aktiv i delvis sol är ett svagt UVB-rör förmodligen en fördel. UVB är därför satt till valfritt. Väljer man det, håll det i Ferguson-zon 1 med skugga i resten av terrariet. Ge 10-12 timmars ljus om dagen och skär ned till omkring 10 timmar under den svala perioden.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Mantella aurantiaca är insektsätare och kan ta förhållandevis stora bytesdjur, gärna upp till omkring 6 mm. Veckogamla syrsor och vinglösa bananflugor (*Drosophila melanogaster* och *D. hydei*) kan utgöra det mesta av fodret, kompletterade med hoppstjärtar, små gråsuggor, bladlöss, små kackerlacknymfer, mjölbaggelarver, små vaxmaskar och termiter. Använd flera sorters foderdjur för att undvika brister. Ungar börjar med hoppstjärtar och små bananflugor. Kulturer av bananflugor och hoppstjärtar är lätta att hålla själv.

5-15 foderdjur per groda varannan dag är en bra utgångspunkt, som justeras efter grodornas kondition. Under kalla perioder räcker en liten portion i veckan. Strö ett bra vitamin- och mineraltillskott över fodret vid varje utfodring till ungar och varannan eller var tredje gång till vuxna. Utfodra på flera ställen i terrariet, så att svaga eller små hanar inte hålls borta från maten.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Mantella aurantiaca är dagaktiv och trivs i grupper. Utanför förökningstiden är djuren som regel fredliga mot varandra, men under förökningstiden kan vuxna honor slåss, och hanarna försvarar revir genom att gripa en obehörig om kroppen eller huvudet och skjuta bort den. Ett stort terrarium med många synbarriärer dämpar det. I naturen finns det omkring dubbelt så många hanar som honor. Hanarna ropar med en rad korta klick, men är påfallande återhållsamma med att ropa, särskilt när det är torrt.

Djuren är skygga och söker skydd när de störs. Undvik att hantera grodorna: huden är tunn och skadas av fett, tvål och värme från händerna. Ska en groda flyttas, lock ned den i en ren plasthink och tvätta händerna före och efter.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könen kan skiljas åt när djuren är omkring 10-12 månader: hanarna är mindre och slankare, ropar och har synliga lårkörtlar, medan honorna är större och mer päronformade, särskilt före äggläggningen. Arten blir könsmogen efter 12-14 månader. Det enklaste sättet att få ett par är att köpa en grupp ungar och låta dem växa upp tillsammans.

PARNING

I naturen förökar sig *Mantella aurantiaca* när det finns rikligt med föda och de första kraftiga regnskurarna kommer. I fångenskap läggs en sval och torr period på två till fyra månader in: sprutningen skärs ned till hälften eller till ett par gånger i veckan, dagsljuset till omkring 10 timmar, fodret halveras, och temperaturen hålls under 22 °C, medan rent vatten fortfarande står framme. Därefter återgår man till daglig sprutning och rikligt med foder. Hanarna kan börja locka efter några dagar, och de första äggen kan komma inom två veckor. Honorna sväller ofta upp med ägg ett par veckor efter torrperioden.

Den svala perioden är en belastning, så håll koll på alla djuren, och flytta ett djur som går ned kraftigt i vikt till ett eget terrarium. Avel lyckas lättast i en grupp med fler hanar än honor, men en grupp med flest honor kan också ge ägg. Själva parningen sker dolt under bark, träbitar eller stenar. Arten har inte det vanliga omklamrandet: hanen lägger sig bara över honans rygg.

ÄGG OCH GRODYNGEL

Äggen läggs på land i fuktig mossa, sprickor eller under bark och sten nära vatten, i naturen så att regnet kan skölja ut grodynglen i vattenhålet. En läggning består av 12-30 ägg med en diameter på 2-3 mm, och ofta är bara en del av dem befruktade. Någon yngelvård finns inte.

Ta ut äggen ur terrariet efter ungefär tre dagar och lägg dem på en tuva fuktig mossa i en sluten behållare, så att de precis vidrör vattenkanten utan att stå under vatten. Under nästa vecka syns små vita grodyngel inne i äggen. När de bryter ut, eller när de vickar runt i gelén, hälls vatten på, så att de kan simma fritt.

Grodynglen föds upp tillsammans i stora plastkar med en tuva javamossa eller en stickling av pothos. De första veckorna är vattnet 2-5 cm djupt, senare upp till 10 cm. Vattnet hålls på 18-26 °C utan stora svängningar. De första dagarna ska grodynglen inte utfodras, därefter utfodras de varje dag eller varannan dag med spirulina, chlorella, fiskfoderflingor, dafnier, mygglarver och räkpellets, men aldrig så mycket att vattnet blir dåligt.

METAMORFOS

Grodynglen bryter ut ur äggen 2-12 dagar efter äggläggningen. Äggen sprayas helst inte för att få dem att kläckas, för ju längre grodynglen stannar i ägget, desto större och starkare tros de bli. Grodyngel från samma läggning utvecklas i olika takt: de första får framben och går upp på land 6-8 veckor efter kläckningen, och resten följer under de närmaste 4-8 veckorna.

När frambenen bryter fram flyttas grodynglen till en behållare med högst 1 cm vatten och ett tätslutande lock. När svansen börjar försvinna flyttas de små grodorna till en landuppsättning med fuktigt hushållspapper och ett gömställe, till exempel ett pothosblad eller ett torrt ekblad.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nymetamorfoserade ungarna är 7-14 mm och bronsfärgade. De kan hållas enskilt i små bägare eller två till fem tillsammans i små plastlådor, eller växa upp i ett stort terrarium, men då måste de utfodras mycket rikligt, så att alla får mat. Det första fodret är hoppstjärtar, bladlöss och små bananflugor eller nykläckta syrsor till dem som klarar dem. Det ska alltid finnas lite foder framme, och det beströs med kalk och vitaminer vid varje utfodring.

Vid två till tre månaders ålder kan ungarna flyttas till större behållare med fuktig mossa eller jord och gömställen och skötas som vuxna djur, bara med tätare utfodring. De flesta har fått den orange vuxenfärgen 3-8 månader efter att de lämnade vattnet, enstaka först efter 10-12 månader.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

Hälsa och vanliga misstag

Mantella aurantiaca är känslig för fel i miljön, och problemen kommer snabbt. Typiska fel är:

- Värme över 27 °C under längre tid, som stressar djuren och leder till sjukdom. Håll terrariet svalt.
- Uttorkning vid för lite sprayning eller torr luft utan tillgång till vatten.
- Bristsjukdomar och dålig tillväxt vid enformigt foder eller för lite tillskott.
- Parasiter, särskilt hos vildfångade djur. Håll nya djur i karantän.
- Svaga djur som hålls borta från maten av starkare hanar.
- Avmagring under den svala perioden. Flytta ett djur som tappar i vikt till ett eget terrarium.

Sök en veterinär med kunskap om amfibier om ett djur är slött och avmagrat eller får sår på huden, eller om flera djur blir sjuka samtidigt.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.